

Valmistelija: Erikoistutkija Laura Saikku
Ilmastoratkaisut/Kunnat ja alueet

21.10.2024

SYKE/2024/1949

Eduskunnan ympäristövaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Julkinen

Viite: Ympäristövaliokunta torstai 24.10.2024 klo 10.45 / HE 151/2024 vp / Asiantuntijapyyntö
Asia: HE 151/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua Eduskunnan Ympäristövaliokunnalle Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Ilmastolakiin (423/2022) lisättiin maaliskuussa 2023 kunnan velvoite laatia ilmastosuunnitelma ja päivittää se vähintään kerran valtuustokaudessa. Suomen ympäristökeskuksen (Syke) viranomaistehtäväksi määrättiin päästöseurantojen tuottaminen kaikille Suomen kunnille.

Hallituksen esityksestä Ilmastolain kunnan ilmastosuunnitelman laatimista koskeva velvoite ehdotetaan kumottavaksi. Suomen ympäristökeskuksen lakisääteistä tehtävää päästötietopalvelun ylläpitäjänä jatkettaisiin.

Kuntien ilmastosuunnitelmista

Suomen Ympäristökeskus yhtyy hallituksen esitykseen vaikutusten arviointiin, jonka mukaan Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta haastaa kuntien ilmastotyötä erityisesti niissä kunnissa, joissa ilmastotyö on vielä alkuvaiheessa. Kuten esityksessä on tuotu ilmi, myös vapaaehtoisesti suunnitelman laatineiden kuntien osalta työn jatkuvuus ja suunnitelmien säännöllinen päivittäminen on lakisääteisen velvoitteen puuttuessa epävarmempaa. Suomen Ympäristökeskus tuo lisäksi esiin, että kunnille osoitettava valtiontuki ilmastosuunnitelmien laatimiseen on välttämätön varsinkin pienille kunnille, joiden taloudelliset ja henkilöresurssit ovat vähäiset eikä tarvittavaa osaamista välttämättä organisaatiosta löydy.

Kuntien ilmastosuunnitelmilla voidaan ohjata erityisesti taakanjakosektorille kuuluvia päästöjä sekä suoraan että välillisin keinoin. Alueellisen ilmastotyön suunnitelmallisuus tukee samalla Suomen kansallisten ilmastotavoitteiden saavuttamista. Suunnitelmallisuuden on todettu osaltaan edistävän merkittävästi päästövähennysten saavuttamista Hinku-verkostoon liittyneissä kunnissa (Karhinen ym., 2021) kuten hallituksen esityksessäkin on tuotu esiin.

Ilmastosuunnitelmissa voidaan samalla järjestelmällisesti ja ennakoiden huomioida myös julkiselle sektorille EU-sääntelyssä asetetut velvoitteet liittyen muun muassa energiatehokkuusdirektiiviin (EED) ja rakennusten energiatehokkuusdirektiiviin (EPBD).

Hallituksen esityksessä tuodaan hyvin esiin ilmastosuunnitelmien kerrannaisvaikutuksia kansantalouteen ja yrityksiin, alueen elinvoimaan sekä roolia kuntalaisten ja yritysten tekoja mahdollistavana tahona. Suomen ympäristökeskus katsoo, että suorat vaikutukset ilmastosuunnitelmavelvoitteesta olisivat vähäisiä ja kohtuullisia verrattuna potentiaaliin päästövähennyksiin ja muihin ilmastotyötä edistäviin vaikutuksiin, joita kuntien ilmastosuunnitelmilla voitaisiin saavuttaa. Investointien talousvaikutusten huomioinnin jälkeen valtion tuen nettovaikutus valtiontalouteen olisi huomattavasti myönnettyä tukisummaa pienempi.

Kuntien ilmastosuunnitelmat edistävät myös kansallisen ja EU-tasaisen ilmastopolitiikan toimeenpanon hyväksyttävyyttä alueellisten ominaispiirteiden sekä sidosryhmien tuntemuksen ja huomioinnin myötä (Kivimaa ym., 2023). Alueellisessa ilmastotyön suunnittelussa ja suunnitelmallisessa toteutuksessa kansallisen ilmastopolitiikan toimeenpanon oikeudenmukaisuuteen liittyvät kysymykset voidaan huomioida monipuolisemmin. Ilmastosuunnitelmavelvoitteen poistamisen myötä heikennetään samalla Ilmastolain 2 §:n tavoitetta ilmastotoimien oikeudenmukaisuusvaikutusten arvioinnin varmistamiseksi.

Päästölaskennasta

Hallituksen esityksessä esitetyn mukaisesti Suomen ympäristökeskuksen lakisääteisen tehtävän jatkaminen varmistaisi, että kunnilla olisi jatkossakin käytössään työkalut vapaaehtoiseen suunnitelmalliseen ilmastotyöhön. Päästötietopalvelun säilyttämiseen liittyvät näkökohdat on tuotu esityksessä hyvin esiin, mukaan lukien päästölaskentajärjestelmän kustannustehokkuus, vertailukelpoisuus, sekä laaja hyödynnettävyys kuntien ohella myös alueellisilla toimijoilla, ministeriöissä ja yritysten toimesta. Oheistuotteena saadaan laajasti myös tietoa ilmastoindikaattoreista.

Suomen Ympäristökeskus on tukenut Suomen kuntien ilmastotyötä julkistamalla vuosittain kunkin kunnan kasvihuonekaasupäästöt. Tätä välttämätöntä tietoa on tuotettu ja muuta kuntien ilmastotyön tukea on tehty EU:n rahoittaman hankkeen turvin. Hanke päättyy vuoden 2024 lopussa. Tehtävän hoitamista on vaikeaa resursoida jatkossa vallitsevassa taloustilanteessa.

Suomen Ympäristökeskus kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaan rahoitustarve ratkaistaan esityksessä luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla olemassa olevien resurssien käyttöä. Momentin 35.01.04 mukainen toimintamenorahoitus kattaa Suomen Ympäristökeskuksen toiminnan kustannuksista nykyisellään vain noin 36 %, mikä on poikkeuksellisen pieni osuus organisaation kokonaisbudjetista verrattuna muihin suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin. Kustannusten suuri osuus, 64 % vuonna 2023, katetaan ulkoisella rahoituksella, joka on tarkkaan korvamerkittyä, tavoitteellistettua ja rahoitusehdoin ohjattua. Tästä syystä Sykelle osoitettavien lakisääteisten tehtävien hoitaminen on erityisen haastavaa ilman vastaavaa erillisresursointia. Syke katsoo, että päästötietopalvelun ylläpitokulujen kattamiseen tarvitaan ilmastolaissa aikaisemmin esitetty 50 000 euron voimavaratarve Sykelle.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet: Ryhmäpäällikkö Laura Saikku,
Erikoistutkija Santtu Karhinen

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Jakelu ymv@eduskunta.fi
Kopio kirjaamo@syke.fi

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskus | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute
Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5 | [syke.fi](https://www.syke.fi)